

Akcja-relacja z kulturą!

Diagnoza w ramach programu Dom Kultury+ Edycja
2024 Zadanie I - INICJATYWY LOKALNE
dla Centrum Kultury i Promocji Gminy Strzyżewice
z siedzibą w Piotrowicach

Opracowanie:

KOLEKTYW
SENSOTWORCZY

Justyna Czarnota, Maciej Misztal

2024

CENTRUM
KULTURY I PROMOCJI
GMINY STRZYŻEWICE
w Piotrowicach

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

DOM
KULTURY+

Dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Edycja 2024

SPIS TREŚCI

Założenia wstępne	3
Metodologia badań	5
Analiza materiału badawczego	7
Etap I	7
Etap II	8
Etap III	9
Dane	10
Ogólne dane	10
Dane dotyczące kultury	10
Analiza wywiadów	11
a) Lokalna kultura	12
b) Cele działań	13
c) Potencjał gminy i pomysły na działania	14
d) Trudności	16
e) Podsumowanie	19
ZAKOŃCZENIE I WNIOSKI KOŃCOWE	20
Załącznik nr 1	23
Załącznik nr 2	26
Załącznik nr 3	27

ZAŁOŻENIA WSTĘPNE

Diagnoza została przeprowadzona w okresie: kwiecień-maj 2024 roku przez dwójkę badaczy z Kolektywu Sensotwórczego w ścisłej współpracy z pracownikami i pracownicami Centrum Kultury i Promocji Gminy Strzyżewice z siedzibą w Piotrowicach. Propozycja badania opierała się na rozpoznaniu Centrum Kultury jako miejsca aktywnego, realizującego w ostatnich latach wiele projektów, których częścią były już diagnozy. Najważniejszym materiałem był tu raport „<<Razem zaprojektujmy kulturę>> - diagnoza lokalnego potencjału kulturotwórczego gminy Strzyżewic”¹ przygotowana w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2018, w którym badaczki Agnieszka Duda-Jastrzębska i Marta Nazaruk-Napora dość dokładnie określiły charakterystykę miejscowości znajdujących się w gminie oraz sformułowały następujące wnioski i rekomendacje dotyczące pożądanых przez osoby mieszkające w gminie projektów kulturalnych:

a) wydarzenia międzypokoleniowe, łączące grupy w różnym wieku. Pokolenia starsze są otwarte na integrację z młodzieżą i wymianę wiedzy, np. poprzez naukę rękodzieła (od starszych do młodszych) lub pracy z komputerem (od młodszych do starszych). Wydarzenia międzypokoleniowe umacniają więzi rodzinne, ale i wzmacniają więzi innych mieszkańców - “Jak pokoleniowo, to od razu jest rodzinie”. Starsze pokolenia z chęcią przekażą wiedzę młodszym odnośnie tradycji rolniczych, np. tego, jak powstaje chleb. Zauważają, że młodzi nie rozróżniają już nawet rodzaju zbóż;

b) w gminie zaistniało już sporo wydarzeń, które są bardzo cenione przez mieszkańców, warto je kontynuować: Szafa gra, Oranżada w Słońcu, Festiwal Talentów, Majówka patriotyczna;

c) grupą, o którą warto zadbać są seniorzy. Problemem dla nich jest jednak logistyka, nie każdy ma możliwość przyjechania na spotkania np. Klubu Kobiet.

¹ A. Duda-Jastrzębska i M. Nazaruk-Napora, *Razem zaprojektujmy kulturę. Diagnoza lokalnego potencjału kulturotwórczego gminy Strzyżewice*, 2018, dostępne online: https://www.ckip-piotrowice.eu/wordpress/wp-content/uploads/2018/08/Raport-Piotrowice_fina%C5%82-1.pdf [dostęp: 06.06.2024]

Mieszkańcy proponowali, żeby zorganizować busa dla osób chętnych. Brakuje też zajęć czy miejsca spotkań dla młodych rodziców wraz z dziećmi;

d) Bardzo ważne jest promowanie talentów z okolicy, wiele pomysłów dotyczy właśnie tego, które osoby można włączyć w działania (osoby piszące wiersze, posiadające wiedzę o dawnych zwyczajach, z talentem muzycznym czy umiejętnościami kulinarnymi);

e) Mieszkańcy są zainteresowani spotkaniami w plenerze, ale w połączeniu z jakąś formą aktywności, np.: kinem na powietrzu, potańcówką, piknikiem czy wspólnymi rajdami rowerowymi;

f) Wszelkie inicjatywy powinny mieć na celu integrację. Mieszkańcom zależy na odnowieniu zwyczajów związanych ze spotkaniami, rozmowami, wspólną zabawą. Ogromny sentyment dotyczy potańcówek;

g) Warsztaty powinny mieć wymiar praktyczny, cykliczny, umożliwiający nabycie umiejętności na wysokim poziomie.

h) Projekty związane z historią lokalną.

Propozycja badania uwzględniała również fakt, że nasz zespół badawczy w roku 2022 przygotował raport z diagnozy potrzeb społeczności lokalnej gminy Strzyżewice w obszarze kultury Gminna Biblioteka Publiczna im. Ewy Kołaczekowskiej w Strzyżewicach w ramach programu BLISKO (2022-2023) stanowiącego element Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025², który powstał m.in. na podstawie rozmów z osobami z lokalnej społeczności dotyczącymi ich widzenia potencjału kulturotwórczego gminy Strzyżewice jako miejsca. Choć punktem centralnym była biblioteka, część materiału odnosiła się w szerszy sposób do działań kulturalnych w gminie a sam raport zawierał charakterystykę gminy (najważniejsze informacje o gminie, jej

² J. Czarnota, K. Kotarska, K. Piwońska, *Potencjał Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzyżewicach im. Ewy Kołaczekowskiej jako miejsca trzeciego. Raport z diagnozy potrzeb społeczności lokalnej gminy Strzyżewice w obszarze kultury*, 2022, dostępne online: https://biblioteka.strzyzewice.lubelskie.pl/aktualnosc-3995-wyniki_diagnozy_potrzeb_spolecznosci.html [dostęp: 06.06.2024]

historię, zabytki i miejsca pamięci narodowej, osoby zasłużone dla gminy, opis przyrody i potencjału turystycznego okolicy.

Oba dokumenty dostępne są w Internecie - w przypisach znajdują się linki do nich.

Zadaniem tegorocznego badania było więc nie tyle zmapowanie potencjału kulturalnego Gminy Strzyżewice, ile:

- a) zaktualizowanie danych dotyczących gminy i jej potencjału kulturotwórczego;
- b) sprawdzenie, na ile wskazane przez badaczki Agnieszkę Dudę-Jastrzębską i Martę Nazaruk-Naporę rozpoznania są nadal aktualne i które kierunki rozwoju warto wzmocnić, a z których - kompletnie zrezygnować.

Zarówno nam jako zespołowi badawczemu, jak i dyrektorowi, Tomaszowi Hanajowi, zależało na włączeniu w proces badań osób pracujących w CKiP, by zdobyte narzędzia mogły samodzielnie dalej rozwijać. Propozycja badawcza opierała się więc również na rozpoznaniu osób pracujących w instytucji jako kompetentnych i zaangażowanych, świetnie znających uczestników i odbiorców swoich działań i zdolnych do wykonania części pracy samodzielnie pod przewodnictwem zespołu badawczego.

METODOLOGIA BADAŃ

W celu zrealizowania wszystkich powyżej zarysowanych celów, badanie zostało zaplanowane jako trzyczęściowe. Każda część stanowiła osobny etap. Etapy w założeniu miały być realizowane jeden po drugim, tak, by wiedza stopniowo przyrastała a obraz stawał się coraz wyrazistszy.

Pierwszym etapem pracy była aktualizacja danych zawartych w raporcie "Razem zaprojektujmy kulturę". Jego główna część składała się z opisu działań realizowanych w przeszłości i obecnie w miejscowościach podzielonych na 5 części zwanych przystankami (zgodnie z kryterium logiki układu geograficznego) oraz diagnozowania potencjału kulturowego tych rejonów na

przyszłość. Zadanie Kolektywu Sensotwórczego polegało tu na dostarczeniu pytań, na które osoby z Centrum w grupach przygotowały odpowiedzi, które staną się częścią raportu a także wspólnym procesie urefleksyjnienia zebranego materiału.

Drugi etap zakładał pogłębienie pierwszej części w oparciu o ankietę przeznaczoną dla osób aktywnych, już działających w sposób zorganizowany: organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, fundacji, KGW (kół gospodyń wiejskich), grup nieformalnych działających na terenie gminy. Ankieta została przygotowana po przeprowadzeniu wywiadu z osobami pracującymi w CKiP i sformułowana w taki sposób, by odpowiedzi zawierały informacje są potrzebne do lepszego wspierania osób prowadzących już działania przez CKiP. Zespół Centrum odpowiedzialny był za promocję, natomiast zadaniem Kolektywu Sensotwórczego było przygotowanie ankiety oraz opracowanie jej wyników.

Trzeci etap zakładał realizację trzech spotkań dla osób, które chciałyby się zaangażować w przyszłości w działalność kulturalną, przede wszystkim seniorów, młodych rodziców, młodzież oraz innych chętnych działać samodzielnie i/lub gotowych opowiedzieć, czego z ich perspektywy w zakresie działań kulturalnych potrzebują jako osoby mieszkające w gminie. Bezpośrednią inspiracją do przygotowania scenariusza zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI), na którym metodologicznie oparta była ta część badań, były przytaczane na początku tego tekstu wnioski sprzed 6 lat ze wspomnianego już raportu "Razem zaprojektujmy kulturę". Tutaj zadaniem osób pracujących w CKiP była organizacja spotkań i promocja oraz uczestnictwo w nich, zadaniem Kolektywu Sensotwórczego polegało zaś na przeprowadzeniu 3 spotkań oraz analizie materiału i przygotowaniu wniosków i rekomendacji dołączonych do regulaminu konkursu inicjatyw lokalnych dla mieszkańców organizowanego przez CKiP jako część projektu Dom Kultury+. Uprzedzając część analityczną, dodam, że ze względu na pozyskany wcześniej materiał badawczy, część ta ostatecznie została rozbudowana o desk research, który pozwolił na uzupełnienie danych.

ANALIZA MATERIAŁU BADAWCZEGO

ETAP I

W raporcie “Razem zaprojektujmy kulturę” pojawiło się następujące pogrupowanie miejscowości gminnych:

PRZYSTANEK PIERWSZY: Żabia Wola, Pszczela Wola, Polanówka, Osmolice I, Osmolice II

PRZYSTANEK DRUGI: Strzyżewice, Kajetanówka, Pawłówek, Pawłów, Dębina

PRZYSTANEK TRZECI: Piotrowice, Bystrzyca Stara, Bystrzyca Nowa, Iżyce

PRZYSTANEK CZWARTY: Strzyżewice Rechta, Kolonia Kiełczewice Dolne, Kiełczewice Dolne, Franciszków

PRZYSTANEK PIĄTY: Kiełczewice Górne, Kiełczewice Maryjskie, Kiełczewice Pierwsze, Dębszczyzna, Borkowizna

Jako zespół badawczy za pośrednictwem dyrektora Tomasza Hanaja zaprosiliśmy osoby pracujące w CKiP do przygotowania odpowiedzi na następujące pytania.

1. Wokół jakich miejsc i inicjatyw toczy się życie kulturalne tych miejscowości?
2. Jakie organizacje i grupy nieformalne działają na tym terenie?
3. Jakie osoby uważasz za liderów i liderki w tej społeczności?
4. Jakie wydarzenia kulturalne realizowane w ciągu ostatnich 5 lat w tym obszarze oceniasz jako kluczowe?
5. Jak widzisz potencjał rozwoju działań kulturalnych w tym miejscu?

Pytania zostały przekazane mailowo, po wcześniejszym zaakceptowaniu treści przez dyrektora. Zespół badawczy otrzymał odpowiedzi w tej samej formie, jako dwa niezależne pliki przygotowane przez dwie grupy osób pracujących.

Analiza tych materiałów [które w oryginalnych wersjach znajdują się w załączniku] już w warstwie graficznej pozwala zauważyć, że żadna z dwóch

grup nie skorzystała z opisanego kolejno wszystkich przystanków. Pozwala to wysnuć kilka hipotez, (1) w poprzednim badaniu pogrupowano miejscowości umownie i funkcjonalnie dla potrzeb realizacji badania (2) osoby mieszkające w gminie, którymi są osoby zatrudnione w CKiP, widzą niezależność każdej z miejscowości i uważają, że ma ona swoją charakterystykę, (3) część miejscowości wyróżnia się pod względem aktywności, zatem na nie osoby przygotowujące materiał zwracają największą uwagę.

Porównanie krajobrazu wyłaniającego się z przygotowanego materiału wskazuje na to, że w ostatnich 6 latach obraz ten znacznie się wzbogacił – wzrosła liczba organizacji działających w sposób zorganizowany (szczególnie kół gospodyń wiejskich, co niewątpliwie stymulowane było dodatkowo odgórnym wsparciem politycznym), poprawiły się również warunki lokalowe przeznaczone na działania kulturalne, którymi dysponuje gmina (wzrost liczby świetlic). Nie nastąpiło jednocześnie znaczące przesunięcie w dynamice działania grup – żadna ze świeżo narodzonych inicjatyw nie zdominowała poprzednich, wygląda na to, że raczej po prostu uatrakcyjniły krajobraz. Uwagę zwraca fakt, że pojawiło się wiele inicjatyw w nowych miejscach, które do tej pory nie działały. Wiele cenionych 6 lat temu inicjatyw nadal jest kontynuowanych (szczególnie wrosły w tradycję Noc Świętojańska i Dożynki, ale także warto zwrócić uwagę na mocną pozycję występów zespołów artystycznych działających w CKiP) a te, które się wyłoniły, mają podobny profil jak realizowane poprzednio.

Odnosząc ten materiał do etapu trzeciego, do którego przejdziemy za chwilę, trzeba powiedzieć, że osoby pracujące w CKiP mają dobrą orientację w tym, co wydarza się w gminie poza działaniami realizowanymi w ich macierzystej instytucji i trafnie wskazują te inicjatywy, które są najważniejsze również dla osób mieszkających. Ich intuicje stanowią dobrą bazę do konsultacji z mieszkańcami i mieszkankami gminy.

ETAP II

Ankieta (która stanowi załącznik nr 2) została opublikowana 19 kwietnia 2024 roku, czyli na 5 dni przed startem realizacji trzeciego etapu. W czasie pomiędzy

jej publikacją a pierwszym spotkaniem przesłano 1 odpowiedź. Po realizacji cyklu spotkań zespół badawczy skierował do organizacji działających na terenie gminy dodatkowo zaproszenie do wypełnienia ankiety za pośrednictwem wiadomości na komunikatorze Messenger. Uzyskano jeszcze jedną dodatkową odpowiedź. W związku z tym faktem postawić można hipotezę, że internetowa komunikacja nie jest skuteczną formą porozumiewania się z organizacjami działającymi w gminie – w przeciwieństwie do kontaktu bezpośredniego. Interesujący i warty do przytoczenia jest głos z ankiety, który na pytanie: „Jakie rozwiązania powinno wdrożyć CKiP, by zadbać komunikację z organizacjami w gminie Strzyżewice?” podpowiada, że trzeba „Wyłonić liderów w każdej organizacji i kontaktować się również bezpośrednio z nimi, a oni będą się kontaktować ze swoimi członkami”. Przytaczamy ten głos jako cenną wskazówkę.

Nawet w tak niewielkim materiale widać wątki, które potem były rozwijane podczas spotkań na kolejnym etapie:

- postulat, by zajęcia odbywały w różnych miejscach na terenie gminy;
- rozpoznanie, że w zajęcia stałe angażują się raczej te same osoby;
- finanse jako główną blokadę w działaniach;
- chęć i znaczenie współorganizowania różnorodnych zajęć we współpracy z innymi organizacjami;
- wagę podtrzymywanie miejscowych tradycji.

ETAP III

Trzeci etap zakładał realizację trzech spotkań dla osób, które chciałyby się zaangażować w przyszłości w działalność kulturalną, natomiast wzięły w nim udział przede wszystkim osoby już aktywne, już działające. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego (FGI) stanowi załącznik nr 3. Za każdym razem realizowany był w sposób umożliwiający jednocześnie swobodne wypowiedzi każdej z obecnych na spotkaniu osób. Materiał został wzbogacony o desk research.

Dane

a) Ogólne dane

Gmina Strzyżewice położona jest w województwie lubelskim, w powiecie lubelskim. Wchodzi w skład Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego. Gmina zajmuje powierzchnię 108,8 km², liczy 21 sołectw. Mieszka w niej ponad 8 tys. osób (8270 w 2022 roku). Choć gmina ma ujemny przyrost naturalny, systematycznie wzrasta jej ludność. Jest to wynikiem napływu osób z Lublina, dla których tereny położone blisko stolicy województwa stają się atrakcyjnym miejscem do życia. Średni wiek mieszkańców i mieszkanek gminy Strzyżewice wynosi 40,0 lat (średnia wieku w województwie lubelskim to 42,1 lat).

b) Dane dotyczące kultury

Gmina Strzyżewice ma jedną instytucję kultury w postaci Centrum Kultury i Promocji Gminy Strzyżewice w Piotrowicach. W budynku instytucji znajduje się ponadto Pracownia Orange. Na terenie gminy działa również Gminna Biblioteka Publiczna im. Ewy Kołaczkowskiej w Strzyżewicach i jej 3 filie: w Bystrzycy Starej, Kiełczewicach Górnych i Żabiej Woli.

Na terenie gminy działa 10 Ochotniczych Straży Pożarnych dysponujących własnymi pomieszczeniami, które najczęściej wykorzystywane są również do działań społecznych i kulturalnych. Świetlice wiejskie znajdują się w Bystrzycy Starej, Iżycach, Kajetanówce, Osmolicach Pierwszych, Pawłowie i Żabiej Woli.

Centrum Kultury i Promocji Gminy Strzyżewice w Piotrowicach poza ofertą zajęć dla zainteresowanych osób opiekuje się również Zespołem Ludowym „PoNoszemu”, Grupą Teatralną „Rozkapryszeni” i Teatrem „Kaprysek”. W gminie funkcjonuje Młodzieżowa Orkiestra Dęta Gminy Strzyżewice, która spotyka się w Dworcu Ewy Kołaczkowskiej w Strzyżewicach.

W Piotrowicach w strukturach Ośrodka Pomocy Społecznej w Strzyżewicach działa Dzienny Dom Senior+. W Domu Pomocy Społecznej w Kiełczewicach działa natomiast Klub Seniora.

W gminie jest 9 Kół Gospodyń Wiejskich:

- KGW „Borowianki” w Borkowiznie
- KGW w Iżycach „Iżyckie Koło Gospodyń Wiejskich”
- KGW „Osmoliczanki” w Osmolicach Pierwszych
- KGW w Bystrzycy Starej
- KGW „Żabianki” w Żabiej Woli
- KGW we Franciszkowie
- KGW „Strzyżewianki” w Strzyżewicach
- Koło Gospodyń i Gospodarzy w Osmolicach Drugich
- Koło Gospodyń i Gospodarzy Wiejskich "PAWŁO-WIANKI" w Pawłowie

Według wójt gminy Strzyżewice Barbary Zdybel w zarządzanym przez nią terenie zarejestrowanych jest 38 organizacji pozarządowych³.

Należy stwierdzić, że gmina Strzyżewice ma bardzo aktywnych mieszkańców i mieszkanki. Liczba i różnorodność organizacji prowadzących działalność społeczną i kulturalną świadczy o zaangażowaniu osób zamieszkujących gminę w rozwój lokalnych społeczności. Sukcesywnie rozwijająca się infrastruktura (modernizacje remiz OSP i powoływanie świetlic) stwarza możliwości inicjowania kolejnych działań.

Analiza wywiadów

Materiał do opracowania diagnozy zebrano podczas 3 spotkań zorganizowanych w Osmolicach Pierwszych, Strzyżewicach i Piotrowicach. Rozmowy z osobami uczestniczącymi przebiegały według scenariusza zakładającego poruszanie konkretnych kwestii:

- motywacji do uczestnictwa w spotkaniu
- docenianych gminnych inicjatyw społeczno-kulturalnych
- rozpoznawalnych organizacji i wyróżniających je cech
- osób liderek inicjujących działania

³ W. Pokora, *Barbara Zdybel: Wsłuchuję się w potrzeby mieszkańców*, Kurier Lubelski, wydanie internetowe, 28.06.2023, <https://kurierlubelski.pl/barbara-zdybel-wsluchuje-sie-w-potrzeby-mieszkancow/ar/c1-17838305> [dostęp: 7.06.2024]

- oceny zaangażowania mieszkańców_nek w działania społeczno-kulturalne
- trudności w prowadzeniu działalności społeczno-kulturalnej
- potencjału gminy i pomysłów na nowe działania.

a) Lokalna kultura

W trzech spotkaniach, które zostały zorganizowane w Osmolicach Pierwszych, Strzyżewicach i Piotrowicach w dniach 23-25 kwietnia 2024 roku wzięło udział łącznie 25 osób – w pierwszym spotkaniu 12 osób, w drugim 5, w trzecim 8.

Na wstępie warto zwrócić uwagę, że na wszystkich spotkaniach pojawiały się osoby reprezentujące Koła Gospodyń Wiejskich oraz członkowie_inie rad sołeckich. Zdecydowaną większość osób uczestniczących stanowiły osoby działające w organizacjach, ale w Strzyżewicach dołączyły również osoby niezrzeszone, będące odbiorczyniami działań kulturalnych.

Aktywność społeczno-kulturalna w gminie najczęściej kojarzona jest z Kołami Gospodyń Wiejskich, Ochotniczymi Strażami Pożarnymi i lokalnymi NGO-sami. Wśród innych organizacji wymienia się związki (pszczelarzy, myśliwych). W rozmowach rzadko pojawiały się instytucje, czego nie należy interpretować jako braku zainteresowania ich działalnością, a raczej skupieniem osób biorących udział w spotkaniu na oddolnych inicjatywach. Można zaryzykować stwierdzenie, że istnienie BGP i CKiP jest tak oczywista, że nie widzą potrzeby wymieniania ich w badaniu. Potwierdzeniem tego założenia może być katalog rozpoznawalnych wydarzeń kulturalnych, który zawiera w dużej mierze inicjatywy instytucji.

Wśród rozpoznawalnych działań kulturalnych najczęściej wymieniono:

- Dożynki gminne
- Noc Świętojańską
- Sprzątanie doliny rzeki Bystrzycy
- „Zagraj nam muzyczko”
- „Szafa gra”

- Ekopiknik „Naturalnie Lubelskie” w Pszczelej Woli
- Danie Wspólnych Chwil (KGW w Iżycach)
- Półkolonie
- Występy zespołów artystycznych działających w CKiP.

Osoby wypowiadające się na temat wydarzeń kulturalnych podkreślały ich walor integracyjny. Wydaje się, że ważniejsze dla nich jest wspólne spędzanie czasu niż jakość artystyczna (a przynajmniej nie odwoływały się do tego obszaru).

b) Cele działań

Rozmówcy i rozmówczynie pytani o cele działań społeczno-kulturalnych w gminie byli bardzo zgodni. Ich wypowiedzi można zebrać w 3 głównych obszarach:

1. integracja i aktywizacja lokalnej społeczności (szczególnie międzypokoleniowa)

Aktywnym osobom zależy na zaktywizowaniu całej społeczności. Niepokoi je obserwowane rozluźnianie więzi społecznych i pasywność dużej grupy mieszkańców_nek. Widzą wartość w dialogu międzypokoleniowym i wymianie doświadczeń, dlatego szukają form stymulacji pozytywnych zmian w tym zakresie.

2. rozwój współpracy między podmiotami

Organizacje pozarządowe, w tym KGW, na ogół nie dysponują własnymi zasobami lokalowymi, dlatego widzą potrzebę nawiązywania współpracy z organizacjami i instytucjami, które mogą ugościć ich inicjatywy w swoich pomieszczeniach. Szczególnie atrakcyjnymi partnerami są OSP, ale również szkoły i CKiP w Piotrowicach. Aktywne osoby dostrzegają jednocześnie potencjał w pogłębionej kooperacji, szczególnie w kwestii wspólnej promocji wydarzeń i zabieganiu o potencjalnych odbiorców_czynie.

3. troska o ekologię

Przywiązanie do najbliższego otoczenia jest widoczne. Rozmówcy_czynie uważają naturę na zasób gminy i chcą się o nią troszczyć. Dostrzegają w tym potencjał na integrację lokalnej społeczności, w tym ludności napływowej. Jako przykład dobrych praktyk podawano sprzątanie doliny rzeki Bystrzycy, w którym wzięły udział również osoby mieszkające w gminie od niedawna (*Widocznie wszyscy chcą mieć czystą rzekę*).

c) Potencjał gminy i pomysły na działania

Pytani i pytane o potencjał gminy rozmówcy i rozmówczynie skupiają się na potencjale ludzkim, rzadziej na walorach krajobrazowo-turystycznych. Wsie łączy rzeka Bystrzyca, która przyciąga wędkarzy i kajakarki. Osoby wspominają o okolicznych lasach i wąwozie, które są dobrymi miejscami do turystyki pieszej oraz o starych młynach. Nie wydaje się jednak, żeby szczególnie zależało im na promocji turystyki regionalnej. Koncentrują się na podnoszeniu jakości życia lokalnej społeczności i jej integracji. Jednocześnie zwracają uwagę, że potrzebne są regularne rozmowy ze społecznością lokalną o potrzebach, które być może są niezaspokajane. Pomóc w tym mogą często organizowane spotkania, na których poszczególne osoby będą mogły się wypowiedzieć i poznawać. Powinny odbywać się po godzinach pracy, by umożliwić wielu osobom uczestnictwo.

Podczas spotkań osoby zwracały uwagę na fakt, że w ostatnich wyborach na sołtysów wygrało wiele młodych osób, które mogą wnieść nową energię, stać się liderami_kami zmian. Część rozmówców i rozmówczyń widzi również potencjał w napływie nowej ludności (*Wieś młodnieje*), która niezaangażowana jeszcze w lokalne spory i animozje może wykazywać się większą otwartością na działania kierowane do szerszej grupy odbiorców.

Uczestnicy i uczestniczki spotkań dzieliły się pomysłami na inicjatywy, które mogłyby pomóc wykorzystać potencjał gminy i wpłynąć pozytywnie na zdiagnozowane przez nich zjawiska. Można je podzielić na kilka kategorii:

Inicjatywy skierowane do wszystkich:

- festyn;
- śniadanie na trawie;
- biesiada tematyczna/rekonstrukcja dawnych form rekreacji nad wodą;
- wieczory filmowe – organizowane regularnie, plenerowo, w ciekawych miejscach;
- wieczorki muzyczne;
- regularne potańcówki;
- wspólne śpiewanie pieśni religijnych;
- międzypokoleniowe spotkania w celu niezobowiązującego spędzania czasu (czytanie, picie herbaty, robótki ręczne itp.);
- międzypokoleniowe odtworzenie starych obrzędów, zwyczajów rolniczych (np. sianokosy);
- nieformalna grupa czytelnicza;
- warsztaty: kolażu, tworzenia biżuterii, makramy, kulinarne;
- zajęcia z zielarstwa i survivalu (wspólny czas w lesie);
- spotkania z osobami wykonującymi ginące zawody;
- wydanie albumu z historią gminy Strzyżewice na starych fotografiach;
- strefa kibica;
- wycieczki do miast regionu, w tym różnych instytucji kultury (typu kina i teatru).

inicjatywy skierowane do kobiet:

- babskie wieczorki;
- krąg;
- aerobik;
- miejsce dla mam z dziećmi do wspólnego spędzania czasu.

inicjatywy skierowane do dzieci i młodzieży:

- gra terenowa po gminie (połączona z warsztatami fotograficznymi);
- doradztwo zawodowe dla młodzieży;

- kółko rowerowe.

inicjatywy skierowane do seniorów_ek:

- szkolenia dla seniorów z bezpieczeństwa w sieci.

d) Trudności

W związku z tym, że na spotkaniach pojawiały się przede wszystkim osoby aktywne, pojawiały się wypowiedzi dotyczące tego, z czym muszą się one mierzyć w swojej działalności, co, ich zdaniem, utrudnia rozwój aktywności społeczno-kulturalnej w gminie. Zebrane wypowiedzi podzieliliśmy na obszary tematyczne.

społeczne:

Najczęściej pojawiającym się problemem była bierność społeczności. Według rozmówców i rozmówczyń tylko niewielka część osób zamieszkująca gminę jest aktywna, inicjuje działania, a większość w ogóle nie interesuje się kulturą. Tworzy się więc układ, w którym działania trafiają do osób organizujących wydarzenia (*Aktywni robią imprezy dla innych aktywnych*). Wśród szczególnie pasywnych grup wymienia się głównie młodzież (*zajmuje się tylko telefonami*), osoby napływowe (*zamykają się w domach*), mężczyzn i seniorów. Aktywne osoby uważają, że większość mieszkańców i mieszkank nie docenia potencjału ludzkiego gminy, szczególnie jeśli chodzi o uzdolnione osoby artystyczne. Czują się też dotknięte niedostatecznym docenieniem ich działań animacyjnych (*Wielu osobom się nie chce, a twierdzą, że nic się nie dzieje*), przytaczają przykłady oskarżeń biernych mieszkańców i mieszanek o defraudację środków i nieuczciwość. Pochodnym problemem jest powszechne oczekiwanie bezpłatnego dostępu do wydarzeń kulturalnych.

Rozmówców i rozmówczynie niepokoją również zmiany struktury zaludnienia gminy. Znamiennie, że używają terminu „wyludnianie”, a po dopytaniu precyzują, że chodzi o migracje młodych osób do miast i osiedlanie się ludności napływowej (miejskiej). Zdomowione w swojej społeczności osoby mają

trudności z przyjęciem perspektywy nowych osób przyjezdnych na tyle skutecznie, by włączyć do swoich działań. Osoby reprezentujące drugą grupę wskazują na obawy związane z wejściem do zintegrowanych grup i niezrozumieniem niepisanych zasad w nich panujących.

Część aktywnych osób osadza diagnozę w szerszym kontekście. Uważają, że pandemia COVID-19 i rozwój technologii doprowadziły do przyspieszonego osłabiania więzi społecznych i niechęci do grupowych działań. Ponadto szybkie tempo życia nie pozwala na wystarczające zaangażowanie w życie społeczności. Ich zdaniem, powyższe czynniki sprawiają też, że ludzie, którzy mogliby podzielić się wiedzą i umiejętnościami z innymi, nie mają na to odwagi.

infrastrukturalne:

Większość rozmówców i rozmówczyń uważa, że w gminie brakuje miejsc do wspólnego spędzania czasu z sąsiadami. Wyraźnie wyczuwalny jest sentyment do „dawnych czasów” (najczęściej okresu funkcjonowania PRL-u), kiedy funkcjonowały miejsca umożliwiające spędzanie czasu w niezobowiązującej atmosferze np. Klub Rolnika. Z punktu widzenia rozmówców i rozmówczyń większa dostępność takich przestrzeni wpłynęłaby pozytywnie na integrację lokalnej społeczności, szczególnie międzypokoleniową. To o tyle istotne, że część starszych osób ma ograniczoną mobilność i nie mogą liczyć na rozbudowaną komunikację zbiorową, więc są w stanie dotrzeć o własnych siłach wyłącznie do pobliskich miejsc. Oferta zajęć dla dzieci w takich miejscach wsparłaby też rodziców, którzy obecnie muszą wozić podopiecznych do większych miejscowości.

Natomiast jeżeli już aktualnie pojawiają się stosowne przestrzenie w postaci świetlic, to nie są one wystarczająco otwarte na mieszkańców i mieszkanki, brakuje jasnych zasad korzystania i swobody w kreowaniu aktywności przez samych bywalców i bywalczyń. Nie wszystkie remizy OSP udostępniają możliwość organizowania wydarzeń, a części brakuje stosownego wyposażenia (np. naczyń i przyrządów kuchennych na potrzeby KGW). Problem stanowi również złożoność struktur zarządczych OSP, przez co czasami trudno

dokonać niezbędnych modernizacji, np. połączenia budynku do sieci internetowej.

Rozmówcy i rozmówczynie doceniają fakt istnienia CKiP w Piotrowicach, ale wskazują, że nie każdy jest w stanie dotrzeć samodzielnie do budynku. Ponadto zwracają uwagę na duże zainteresowanie centrum organizacji pozarządowych, które przekłada się na obciążenie przestrzeni różnymi inicjatywami i ograniczeniem przeprowadzenia nowych działań. Ponadto oferta zajęć kierowana jest do dzieci i brakuje aktywności dla nastolatków (poza szkołami organizującymi w ograniczonym stopniu zajęcia pozalekcyjne).

Często poruszaną kwestią, był również brak żłobka, który niejako skazuje matki małych dzieci na nieustanne przebywanie w domu i utrudnia im znalezienie czasu na realizację własnych potrzeb. Przestrzenie do wspólnego spędzania czasu z innymi matkami mogłyby je trochę odciążać i pomóc w utrzymywaniu aktywnych relacji społecznych.

polityczno-prawne:

W wypowiedziach osób uczestniczących w spotkaniach wyczuwa się napięcie pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Mieszkańcy i mieszkanki Piotrowic uważają, że ich wieś jest pomijana w polityce gminy, a z perspektywy innych wsi są faworyzowane (zapewne ze względu na funkcjonowanie CKiP). Z niechęcią wypowiadają się o Pszczelej Woli, której walory wykorzystują do promocji władze gminy (*Gmina Strzyżewice – Miodowy zakątek*). Część rozmówców i rozmówczyń zarzuca również władzom gminy bierność i brak dialogu społecznego. Przejawia się to w podejmowaniu decyzji dotyczących konkretnych wsi bez konsultacji z ich mieszkańcami i mieszkankami oraz braku dostatecznego zainteresowania kulturą, przez co np. witryna internetowa gminy zawiera informacje o wybranych wydarzeniach, a nie wszystkich, które się odbywają. Pojawił się również głos, że zmiana krajowych przepisów dotyczących KGW utrudniła działalność kołom zarejestrowanym jako stowarzyszenia.

Podsumowanie

Gmina Strzyżewice ma bardzo aktywnych mieszkańców i mieszkanki, chętnie zrzeszających się w różnych organizacjach. Wiele osób należy do kilku grup jednocześnie (np. KGW i OSP). Działają przede wszystkim na rzecz rozwoju lokalnych społeczności, głównie własnych wsi. Dobrze czują się w swoich „małych ojczyznach” i zależy im na dobrostanie sąsiadów i sąsiadek.

Organizacji jest dużo jak na gminę zamieszkaną przez nieco ponad 8000 osób, co prowadzi do konkurencji (szczególnie widocznego w przypadku KGW). Działania poszczególnych podmiotów nie są skoordynowane, brakuje też zintegrowanego informatora, z którego można by czerpać wiedzę o inicjatywach w całej gminie.

Aktywne osoby przejawiają sentyment do przeszłości, idealizują czasy swojej młodości i chciałyby ją zrekonstruować, szczególnie w obszarze relacji społecznych. Towarzyszy im melancholijne podejście do wizerunku wsi z przeszłości, ginących zawodów i grupowych aktywności związanych z rolnictwem, typu sianokosy czy darcie pierza. Te tradycje uważają za elementy swojego dziedzictwa i tożsamości, dlatego starają się je zintegrować ze współczesnymi realiami życia na prowincji.

Za główne przeszkody w rozwoju działalności uważają braki infrastrukturalno-finansowe. Chcą swobodnie dysponować własnymi, kompleksowo wyposażonymi pomieszczeniami, które dawałyby im wiele możliwości działania. Ważne przy tym jest poczucie, by było to „ich miejsce”. CKiP czy GBP są instytucjami gminnymi i jakkolwiek szanowanymi, to jednak zarządzanymi odgórnie i z założenia godzącymi interesy wszystkich wsi w gminie. Aktywne osoby chcą mieć poczucie sprawczości i swobodę działania. Nie oczekują biernie na realizację potrzeb mieszkańców i mieszkanek, same kreują pomysły i rozwiązania, i oczekują stosownego wsparcia swoich działań, w tym w kwestii finansowej.

ZAKOŃCZENIE I WNIOSKI KOŃCOWE

Przytaczane na początku wnioski z raportu „<<Razem zaprojektujemy kulturę>> - diagnoza lokalnego potencjału kulturotwórczego gminy Strzyżewic” wydają się nadal aktualne. Nie mniej niektóre postulaty wybrzmiały ostrzej, inne zaś – osłabły. Na bazie opracowanego przez nas materiału przygotowaliśmy następujące wnioski i rekomendacje:

BUDOWANIE RELACJI: GMINA

W gminie działa wiele doświadczonych formalnych i nieformalnych organizacji. Każda z nich koncentruje się przede wszystkim na działaniach dla swojej lokalnej społeczności, którą dobrze zna. Jest to cenne, szczególnie dla osób, które nie mają możliwości przemieszczania się na dłuższe dystanse, nie mniej jednak powoduje gettyzację, czyli kulturowe zamykanie się do jednej przestrzeni. Dlatego rekomendujemy, żeby preferowane były działania o charakterze objazdowym, typu village to village (inspirowane door to door). Projekty nastawione na niewielkie działania, ale w wielu miejscowościach, mogą pomóc w budowaniu kontakt pomiędzy miejscowościami. Części odbiorców umożliwi to bycie wszędzie, a części – pozostanie u siebie i czerpanie z tego, z czego można.

BUDOWANIE RELACJI: INTEGRACJA

Kolejne miejscowości w gminie ułożone są w oddaleniu od Lublina, który jest dla mieszkańców punktem odniesienia. Wydaje się, że im dalej, tym mniej aktywności i silniejsze skoncentrowanie na swojej własnej miejscowości. Podlubelskie położenie gminy powoduje napływ nowych mieszkańców_nek, którzy decydują się osiedlić na tutejszych ziemiach. Nawet jeśli chcą działać, muszą wejść do lokalnej społeczności, co momentami nie jest łatwe, bo grupy funkcjonują na sobie znanych zasadach, które są dla nich przezroczyście. Dlatego rekomendujemy, by preferowane były działania dające szansę na włączanie nowych mieszkańców_nek, prezentowanie im historii, zwyczajów, walorów krajobrazowych oraz zapoznanie ich z osobami osadzonymi w lokalnych społecznościach. Dobrym kierunkiem może być też inicjowanie

wydarzeń wokół zagadnień, które są wspólnym interesem wszystkich osób mieszkających w gminie (przykład wspólnego sprzątnięcia rzeki Bystrzycy, które zaangażowało również osoby napływowe).

BUDOWANIE RELACJI: PRZESTRZENIE

W całej gminie można zaobserwować mnogość inicjatyw skierowanych do różnych grup odbiorczych. W wielu wsiach znajdują się odpowiednie pomieszczenia, w których można realizować działania (np. sale w instytucjach kultury lub Ochotniczej Straży Pożarnej czy świetlice). Nie mniej rozmówczynie i rozmówcy podkreślają, że brakuje możliwości wspólnego spędzania czasu. Chodzi o struktury podobne do MAL-i (Miejsc Aktywności Lokalnej), które nie są nastawione na realizację konkretnych działań kulturalnych, ale do których osoby z danej miejscowości mają dostęp i znają ramy możliwego ich funkcjonowania, a także oddolnie mogą zaproponować tam prostą aktywność. Dlatego rekomendujemy, by preferowane były projekty tworzące warunki do swobodnego, spontanicznego kreowania form wspólnego spędzania czasu przez osoby mieszkające w gminie. Zorganizowanie ogólnodostępnych przestrzeni może być szczególnie pomocne w podtrzymywaniu relacji społecznych przez osoby z braku alternatywy „zamknięte w domach”, w tym głównie osoby seniorskie i matki małych dzieci.

BUDOWANIE RELACJI: MIĘDZYPOKOLENIOWOŚĆ/WYMIANA DOŚWIADCZEŃ

Wszystkie respondentki i respondenci podkreślały potrzebę lepszego poznawania osób mieszkających w gminie – również takich, które coś robią i mogą o tym opowiedzieć: od osób artystycznych przez rzemieślników_czki do osób zajmujących się biznesem. Forma prezentacyjna jest dla wielu osób zbyt stresująca, dlatego rekomendujemy, by preferowane były działania nastawione na równoległą wymianę doświadczeń. W rozmowach często pojawiały się pomysły pikników, wspólnotowych wydarzeń, podczas których w niezobowiązującej atmosferze można zrobić coś razem, w tym uczyć się od siebie różnych umiejętności. Tego typu projekty mają potencjał integracji międzypokoleniowej.

BUDOWANIE RELACJI: ORGANIZACJE

Spotkania, które odbyły się w ramach badania uwydatniły kwestię braku zorganizowanej współpracy na szczeblu gminnym pomiędzy organizacjami z poszczególnych wsi. Dlatego rekomendujemy, by preferowane były działania sieciujące osoby animujące lokalne społeczności. Takie projekty mogą przyczynić się do lepszego zmapowania zakresów działań poszczególnych jednostek i organizacji, wymianie know how, budowy skoordynowanej siatki wydarzeń nastawionych na podnoszenie jakości i zasięgu, a nie na konkurencję oraz wzmocnić możliwość lobbingu na rzecz wspólnych interesów.

Załącznik nr 1

Odpowiedzi zespołu CKiP uzyskane w I etapie badania

Miejscowość	Miejsca	Organizacje i grupy	Liderzy i liderki	Wydarzenia
PRYZSTANEK PIERWSZY				
Żabia Wola	Szkoła Podstawowa	- KGW Żabianki, - OSP Żabia Wola,		
Pszczela Wola	Zespół Szkół Rolniczych			Ekopiknik
Polanówka				
Osmolice I	Świetlica Wiejska Szkoła Podstawowa	- KGW Osmoliczanki - OSP Osmolice	Lidia Kowalczyk Patrycja Boryca Wioletta Mazurek Aneta Pastucha Katarzyna Sójka	- Piknik Rodzinny - Bal Karnawałowy dla dzieci - Bal karnawałowy dla dorosłych - Andrzejki, Sylwester - Warsztaty plastyczne dla dzieci i dorosłych - Półkolonie letnie i zimowe
Osmolice II	Świetlica Wiejska	- Koło Gospodyń i Gospodarzy Osmolice Drugie - Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych	Regina Wróbel Laura Żydek	- Warsztaty plastyczne dla dzieci i dorosłych - Półkolonie letnie i zimowe
PRYZSTANEK DRUGI				
Strzyżewice	Gminna Biblioteka Publiczna	- Młodzieżowa Orkiestra Dęta Gminy Strzyżewice - Strzyżewickie Towarzystwo Regionalne	Monika Zagórska Katarzyna Tuzimska Anna Otrocka Grzegorz Kuras Marian Paszkiewicz	- Klub malucha - Warsztaty plastyczne - Wystawy, konferencje dot. historii gminy - Dożynki Gminne
Kajetanówka		KGW Kajetanówka		
Pawłówek				
Pawłów		OSP Pawłów		
Dębina				
PRYZSTANEK TRZECI				
Piotrowice	Centrum Kultury i Promocji Gminy Strzyżewice Dom Seniora	- Centrum Kultury i Promocji - Zespół Ludowy PoNoszemu - Grupa Teatralna Rozkapryszeni - Teatr Kaprysek - Stowarzyszenie „Ale babki”	Tomasz Hanaj Barbara Gąbka Szczepan Kasiura	- Warsztaty i spektakle teatralne - Szafa Gra - Zagraj nam muzyczko - Gen Wolności - Noc Świętojańska

Bystrzyca Stara	Świetlica wiejska	KGW Bystrzyca Stara	Agata Stelmach	Potańcówki
Bystrzyca Nowa		KGW Bystrzyca Nowa		
Iżyce	Świetlica wiejska	- KGW Iżyce OSP Iżyce		
PRZYSTANEK CZWARTY				
Strzyżewice-Rechta		- KGW Strzyżewianki - OSP Strzyżewice		
Kol. Kiełczewice Dolne				
Kiełczewice Dolne		Agroturystyka Genowefa Baran	Genowefa Baran	
Franciszków		- KGW Franciszków - OSP Franciszków		
PRZYSTANEK PIĄTY				
Kiełczewice Górne				
Kiełczewice Maryjskie				
Kiełczewice Pierwsze				
Dębszczyzna		OSP Dębszczyzna		
Borkowizna				

Miejsca i inicjatywy życia kulturalnego:

- Centrum Kultury i Promocji w Piotrowicach i wszelkie działania związane z funkcjonowaniem placówki,
- Koła Gospodyń Wiejskich,
- OSP,
- Świetlice wiejskie,
- Biblioteki,
- Gminny Dom Seniora w Piotrowicach.

Organizacje i grupy nieformalne:

- Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych w Piotrowicach,
- Strzyżewickie Towarzystwo Regionalne,
- Młodzieżowa Orkiestra Dęta Gminy Strzyżewice,
- Grupa Teatralna „Rozkapryszeni”,

- Zespół „PoNoszemu”.

Liderzy:

- Osmolice Drugie – Regina Wróbel,
- Osmolice Pierwsze – Lidia Kowalczyk,
- Kiełczewice Dolne – Genowefa Baran- sołtys,
- Piotrowice: Anna Otrocka, Urszula Krzyżak- sołtys.

Kluczowe wydarzenia kulturalne w ciągu ostatnich 5 lat:

- Dożynki gminne,
- Dzień Strażaka,
- Festyn Ekologiczny,
- Noc Świętojańska,
- Koncert „Gen Wolności”,
- Koncert „Szafa gra”,
- Lato w teatrze,
- Premiery teatrów dziecięcych i dorosłych,
- wernisaże.

Potencjał rozwoju działań kulturalnych

- kontynuacja dotychczasowych działań i monitorowanie potrzeb,
- pozyskiwanie funduszy unijnych i innych środków na inicjatywy kulturalne,
- napływ nowych mieszkańców na teren Gminy Strzyżewice,
- współpraca z lokalnymi liderami i stowarzyszeniami.

Załącznik nr 2

Ankieta dla organizacji i grup nieformalnych II etapu badania

O NASZEJ ORGANIZACJI:

Nazwa:

Rok powstania:

Jakie dotychczasowe działania Waszej organizacji uważacie za najważniejsze?
Dlaczego te?

Jakie działania chcecie podjąć w przyszłości? Jakie są plany i marzenia Waszej organizacji?

Jakie bariery stoją przed Waszą organizacją na drodze do realizacji tej inicjatywy?

Jak widzicie potencjał rozwoju działań kulturalnych w Waszej gminie? Jakich działań powinno być więcej? Jakie grupy się nie angażują w działania i dlaczego?

O WSPÓŁPRACY Z CENTRUM KULTURY:

Jaką rolę Waszym zdaniem może spełniać CK względem organizacji takich jak Wasza?

KOMUNIKACJA Z CENTRUM KULTURY

Co się sprawdza w sposobie, w którym CKiP komunikuje się z organizacjami w gminie Strzyżewice?

Co się nie sprawdza w komunikacji CKiP z organizacjami?

Jakie rozwiązania powinno wdrożyć CKiP, by zadbać komunikację z organizacjami w gminie Strzyżewice?

Załącznik nr 3

Kwestionariusz wywiadu III etapu badania

Powiedz, kilka słów o sobie – co Cię tu dziś sprowadza

Jaka inicjatywa/działanie społeczno-kulturalne było dla Ciebie najbardziej interesujące w Twojej gminie od czasu pandemii?

Mapowanie działających organizacji / instytucji / grup nieformalnych i ich oferty:

Jakie znasz organizacje i instytucje w Twojej gminie i co wiesz i myślisz o ich działaniach?

Czy któraś się wyróżnia na tym tle? Z jakiego powodu?

Jak układa się obraz tych inicjatyw w gminie – gdzie jest ich więcej a gdzie – mniej?

W jaki sposób można się o nich dowiedzieć?

Mapowanie osób liderek – inicjujących, koncentrujących uwagę na działaniach

Kto inicjuje działania społeczno-kulturalne w gminie?

Czego potrzeba, żeby jakaś inicjatywa się urzeczywistniła?

Jak oceniacie zaangażowanie mieszkańców w działania społeczno-kulturalne?

Co ich przyciąga? Co odpycha/utrudnia uczestnictwo? Jakie grupy są szczególnie aktywne? Jakie grupy najtrudniej zaangażować?

O jakich działaniach społeczno-kulturalnych marzysz lub uważasz za potrzebne w przyszłości w gminie?